

Toeschouwers aan het woord

Van elke voorstelling die wordt opgevoerd, worden evenveel versies ges- zien als er toeschouwers zijn. Elke toeschouwer ziet 'zijn' voorstelling. Ieder brengt zijn of haar kijk- en levenservaring mee, ervaringen met andere kunstvormen, voorkennis, verwachtingen. Sommige toeschouwers komen alleen, andere in gezelschap. Voor sommige is het de eerste keer, voor andere misschien wel de drieduizendste.

Wat 'ziet' een toeschouwer eigenlijk? Wat trekt hem of haar aan in een voorstelling? In welke mate bepaalt zijn vertrouwde met het theater zijn blik? En hoe kijkt iemand die vanuit een opdracht komt kijken? Deze vragen legden we voor aan professionele toeschouwers en theater- liefhebbers zonder dagtaak in de podiumkunsten. Hun antwoorden re-

sulteren in een caleidoscopisch beeld, maar uiteraard is de caleidoscoop van de dagelijkse theaterpraktijk nog veel uitgebreider en gevarieerder, al was het maar omdat schrijven of spreken de kijkervaringen filtert. Boven- dien is het nooit onze bedoeling geweest om een steekproef van het pu- blic te maken, wel integendeel. In de kantlijn van de becommentaris van het beleid voor 'het publiek' willen wij de aandacht richten op datgene waar het al die toeschouwers om te doen is: het kijken, met alle zintuigen.

Verspreid tussen de zestien toeschouwersbijdragen vindt u vier histo- rische tekstragumenten, waarin de auteurs (Tarkovski, Brecht, Hegel en Meyerhold) de kunst van het maken verbinden met de kunst van het kijken. Veel leesplezier!

Vestiaire verplicht

Rud Vanden Nest, werkzaam als vertaler-tolk, bezoekt al enkele decennia theater-, dans-, opera- en balletvoorstellingen. Voor het eerst in zijn lange kijkgeschiedenis schrijft hij over zijn kijkervaringen.

Of jarenlang theaterbezoek 'iets meebrengt voor mijn theaterervaring' en, meer bepaald, of ik daarvoor 'een voorstelling op een specifieke ma- nier evalueer?' *That is the question*. En *Hamlet*, zoals u merkt, niet voor niets het eerste noemens- waardige toneelstuk dat ondergetekende ooit te zien kreeg. Met Senne Rouffaer, als u alles wilt weten. Toen nog *jeune premier*. En met Jo Dua als regisseur. Vernieuwend regisseur. Alreeds.

En minzaam man overigens, die mijn heer Dua. Jaren later zou hij mij vriendelijk groeten als een oude bekende. Neen, niet omwille van ontwikkelingen om je stoelnummer te raden zon- der Jo Dua te confronteren met het deel van je persoon dat op die stoel moet terechtkomen. Die je, één stadium verder, het besef bijbrengt dat theaterarchitecten duidelijk geen theater- bezoekers zijn, dat zitcomfort geen ijdel woord is en, interessanter, dat slechte voorstellingen worden op slechte stoelen. Ten slotte, dat er tegen het kuchen hoestpastilles broederlijk naast elkaar toeschouwer te wezen. Ondereken van de 'samenstelling', zoals Teir- linck het zo mooi en ouderwets formuleert. Schouwen wij toe, elk op de ons eigen ma- nier? Een manier die dan nog verschilde van die van elke andere aanwezige? Alllicht wel. En,

dichter bij de vraagstelling, was mijn manier, sinds *Hamlet*, iets of wat meer gaan gelijken op die van mijn deskundige buurman? Van- zelfsprekend was mijn instelling niet helemaal dezelfde meer als de eerste keer. Als theater- bezoeker je dan al iets leert, is het warmtepel toe- schouwer zijn. Een kunst die overigens niet zonder enige oefening wordt gebaard. Maar die ook maakt dat je metertijd bijvoorbeeld bin- delings de weg weet naar alle theaterrollen. Om maar iets te zeggen. Of je de techniek laat ontwikkelen om je stoelnummer te raden zon- der Jo Dua te confronteren met het deel van je persoon dat op die stoel moet terechtkomen. Die je, één stadium verder, het besef bijbrengt dat theaterarchitecten duidelijk geen theater- bezoekers zijn, dat zitcomfort geen ijdel woord is en, interessanter, dat slechte voorstellingen worden op slechte stoelen. Ten slotte, dat er tegen het kuchen hoestpastilles broederlijk naast elkaar toeschouwer te wezen. Ondereken van de 'samenstelling', zoals Teir- linck het zo mooi en ouderwets formuleert. Schouwen wij toe, elk op de ons eigen ma- nier? Een manier die dan nog verschilde van die van elke andere aanwezige? Alllicht wel. En,

Of jarenlang theaterbezoek 'iets meebrengt voor mijn theaterervaring' en, meer bepaald, of ik daarvoor 'een voorstelling op een specifieke ma- nier evalueer?' *That is the question*. En *Hamlet*, zoals u merkt, niet voor niets het eerste noemens- waardige toneelstuk dat ondergetekende ooit te zien kreeg. Met Senne Rouffaer, als u alles wilt weten. Toen nog *jeune premier*. En met Jo Dua als regisseur. Vernieuwend regisseur. Alreeds.

En minzaam man overigens, die mijn heer Dua. Jaren later zou hij mij vriendelijk groeten als een oude bekende. Neen, niet omwille van ontwikkelingen om je stoelnummer te raden zon- der Jo Dua te confronteren met het deel van je persoon dat op die stoel moet terechtkomen. Die je, één stadium verder, het besef bijbrengt dat theaterarchitecten duidelijk geen theater- bezoekers zijn, dat zitcomfort geen ijdel woord is en, interessanter, dat slechte voorstellingen worden op slechte stoelen. Ten slotte, dat er tegen het kuchen hoestpastilles broederlijk naast elkaar toeschouwer te wezen. Ondereken van de 'samenstelling', zoals Teir- linck het zo mooi en ouderwets formuleert. Schouwen wij toe, elk op de ons eigen ma- nier? Een manier die dan nog verschilde van die van elke andere aanwezige? Alllicht wel. En,

Stoelen tot daar gelaten, ga je verder aan den vijfde ondervinden dat theater kan worden be- keken in alle houdingen (zittend, liggend, staand, wandelend, rollend, rollend, alle richtingen (kij- kend naar voren, naar achteren, naar allebei, van onder naar boven, van boven naar onder) en alle plaatsen (uiteraard schouwbuurg, maar ook afgedankte bioscopen, aula's, hallen, fa- brieken, loodsen, schuren, tenten, musea, kas- telen, paleizen, kelders en zolders, kerken, kloos- ters en kapellen, scholen, cafes, woonkamers, pleinen, straten, etalages en wat al meer; zelfs polyvalente zalen, die nochtans nergens voor degenen). Aldus leer je dan ook gaandeweg dat het ene theater het andere niet is en dat je je voor een avondje theater – net als de acteurs – niet aankleedt, maar kostumeert. Je zondagsse pak voor de opera, de trendy rouwuitrusting voor de postmodernistische avant-garde, een

Leren toeschouwen

namen. En gescratcht. Maar dit terzijde. desbetreffende componist. Middels vinylop- negentig eeuwen confrontatie met het werk van vagevuur voor haar zal neerkomen op negen-